

20.10.2022

Vero-osasto

Lausuntoyhteenveto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle kaivosmineraaliveroa koskevasta lainsäädännöstä

1. Johdanto

Valtiovarainministeriö pyysi 27.9.2022 lausuntoja esityksen kannalta keskeisiltä ministeriöiltä, viranomaisilta, elinkeinoelämältä ja muilta sidosryhmiltä. Lausuntopyyntö julkaistiin Lausuntopalvelu.fi-sivustolla sekä valtiovarainministeriön julkisella verkkosivulla. Lausuntoja pyydettiin 17.10.2022 mennessä.

Esitysluonnoksesta annettiin lausuntokierroksella 41 lausuntoa. Lisäksi annettiin 4 ei lausuttavaa – lausuntoa. Lausuntopyyntö ja annetut lausunnot ovat nähtävillä julkisessa palvelussa osoitteessa <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM105:00/2022>.

2. Lausunnot

2.1. Viranomaiset

Ahvenanmaan maakuntahallitus katsoo, että ehdotettu vero tulee katsoa kuuluvan maakunnan lainsäädäntövaltaan, jolloin se ei tule sovellettavaksi Ahvenanmaalla. Lausunnossa viitataan siihen, että Ahvenanmaan maakunnalla on Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 5 kohdan mukaan lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maakunnalle tulevaa tulon ja satunnaisen ylimääräisen tuloveron lisäveroa, maakunnalle kuuluvia elinkeino- ja huviveroja, maakunnalle suoritettavien maksujen perusteita ja kunnille tulevia veroja, sekä 18 §:n 19 kohdan mukaan lainsäädäntövalta mineraalivarojen etsintään, valtaukseseen ja hyödyntämiseen liittyen. Lausunnossa tuodaan esille, että maakunnalla on verotustoimivalta sellaisten elinkeinoverojen osalta, jotka eivät ole kulutusveroja, vaan jotka sisältävät välittöminä veroina tietyn elinkeinotoiminnan tuoton. Lausunnossa nostetaan esille esimerkiksi maakuntalain mukainen matkamaksu, apteekkimaksu ja mediamaksu. Lausunnossa myös huomautetaan, ettei esitystä ole kokonaisuudessaan toimitettu lausunnonlehtien kautta, vaan se on lähetetty suoraan eduskunnalle.

Oikeusministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota verovelvollisuutta ja tiedonsaantioikeuksia koskeviin säännöksiin. Verovelvollisuutta koskevan säännöksen nähtiin täyttävän perustuslain vaatimuksen verovelvollisten piirin yksiselitteisyydestä. Säännöksen informatiivisuutta voisi kuitenkin parantaa täsmentämällä säännöstä perustelumainintoja koskevalla kuvauksella siitä,

mitä luvalla tarkoitetaan. Tiedonsaantioikeuksien osalta oikeusministeriö katsoi, että säännöksiä olisi syytä täsmentää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti. Samoin tiedonsaantioikeuksia olisi syytä käsitellä säätämisyjärjestysperusteluissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi, että kaivosvero saattaa kaivostoimintaan kohdistuvana lisäkustannuksena vähentää investointihalukkuutta suomalaiseen malminetsintään jossain määrin. Lausunnon mukaan investointihalukkuutta vähentävä vero on vaikeasti yhteensovittavissa EU:n vihreän siirtymän ja EU:n omavaraisuuden tavoitteiden kanssa siltä osin kuin ne liittyvät kaivostuotantoon.

Verohallinto kiinnittää lausunnossaan huomiota uuden veron edellyttämiin järjestelmämuutoksiin ja niiden aikatauluihin. Verohallinto pitää ehdotetun kaivosmineraaliveron voimaantuloa 1.1.2024 erityisen kannatettavana. Ehdotettu aikataulu mahdollistaa uuden veronlajin vaatimat viranomais-toimet järjestelmämuutoksineen toimeenpanoa vaarantamatta. Järjestelmämuutoksen lisäksi asiakas- ja virkailijaohjeistuksen laatiminen vaatii Verohallinnolta paljon ennakollista hallinnollista työtä. Lausunnossa ehdotetaan lisäksi eräitä täsmennyksiä yleisperusteluihin, säännöskohtaisiin perusteluihin ja eräisiin pykäliin.

2.2. Muut kuin viranomaiset

Elinkeinoelämän keskusliitto ry katsoo, että perustelluinta olisi ollut valita valmistelun pohjaksi verotyyppi, joka vääristää investointipäätöksiä mahdollisimman vähän. Rojaltipohjaisen mallin sijasta verotuksen kokonaisuuden kannalta perustellumpi malli olisi ollut nettotuloon perustuva malli. Lausunnossa suhtaudutaan myös kriittisesti uuteen veroon, jonka tuotto-odotus on vain 25 miljoonaa euroa. Lisäksi lausunnossa katsotaan, että esitetty malli poikkeaa aiemmista Suomessa voimassa olevista valmisteverotuksen muodoista myös periaatteellisesti, kun veron määräytymiseen vaikuttaa niin louhittu määrä kuin louhitun määrän sisältämien metallien arvo. Verotuksessa ennakoitavuus ja veron määräytyminen läpinäkyvästi olisi tärkeää. Ehdotettua voimaantuloajankohtaa pidetään perusteltuna ja riittävänä.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos Etlan lausunnossa suhtaudutaan kriittisesti ehdotettuun rojaltimalliin ja nähdään nettotulon verottamiseen perustuva malli soveltuvammaksi. Lausunnossa tuodaan esille, että esityksen mukainen vero lisäisi kaivosyritysten keskimääräistä verorasitusta huomattavasti, mikä vaikuttaisi kannattavuuteen ja tulevaan toimintaa. Etlan näkemyksen mukaan esitetty vero muuttaisi kaivoshankkeista kannattamattomaksi suuremman osan kuin vain esityksessä esitetyn yhden prosentin. Lausunnon mukaan yksinkertainen ja kaavamainen veromalli olisi toteutettavissa myös nettotuloon perustuvana verona. Kaivosmineraaliveron kehittäminen nähdään kannatettavana ideana ja siirtymänä parempaan veromalliin. Tässä riskinä lausunnon mukaan on kuitenkin se, että nyt ehdotettava veromalli on jo voinut saada yrityksiä lopettamaan toimintansa.

Finnwatch ry kannatti kaivosmineraaliveron käyttöönottoa ja piti esitystä pääosin perusteltuna. Veromallin katsottiin vastaavan monilta osin kaivosverolle asetettuihin tavoitteisiin. Rojaltimallia pidettiin hyvänä muun muassa siksi, että se on toteutukseltaan yksinkertainen, sen synnyttämät verotuotot ovat helpokosti arvioitavissa eikä siihen liity samanlaista voitonsiirtoriskiä kuin

nettotulopohjaisiin kaivosveroihin. Kannatettavina pidettiin myös lain kattavaa soveltamisalaa, tiivistä veropohjaa ja sitä, ettei esitykseen sisälly de minimis –rajojen kaltaisia alarajoja. Lisäksi pidettiin tärkeänä, että vero koskee myös käynnissä olevia kaivoksia ilman siirtymäaikoja. Finnwatch ry pitää kuitenkin valitettavana, että lain ehdotettu voimaantulo olisi vasta vuoden 2024 alusta. Lisäksi lausunnon mukaan ehdotetut verotasot ovat matalat ja verotasoja tulisi joko korottaa kansainvälisiin esimerkkeihin nojautuen tai veromallia tulee täydentää nettotuloon perustuvalla verolla. Lausunnossa myös otetaan kantaa siihen, että kaivosalalla havaittuun veropohjan vuotoon tulisi puuttua myös muilla veropohjaa tiivistävillä toimilla, kuten korkovähennysrajoitusten kiristämällä sekä varmistamalla, että Suomessa sijaitsevien malmiesiintymien kaivosoikeuksien luovutuksista saatuja voittoja verotettaisiin Suomessa.

Geologian tutkimuskeskus pitää esitysluonnosta pääsääntöisesti selkeänä ja mahdollisena toteuttaa. Lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, ettei verolla tulisi liiallisesti vaikuttaa EU:n omavaraisuuden kannalta tärkeiden raaka-aineiden tuotantoa ja hyödyntämistä. Lausunnossa ehdotetaan, että verotusarvojen määrittelyssä otettaisiin huomioon tilanteet, joissa kaivosyhtiö on sopinut myyntisopimuksella ostajan kanssa kiinteän hinnan useaksi vuodeksi eteenpäin louhimansa kaivosmineraalin tai alkuaineen osalta. Näissä tapauksissa markkinahintapohjaisella verolla voi olla merkitystä kaivostoiminnan kannattavuuden näkökulmasta. Lisäksi ehdotetaan, että veron tulisi kohdistua pääsääntöisesti rikasteesta hyödynnettäväksi tarkoitettujen alkuaineiden arvoon. Lausunnossa myös ehdotetaan, että veron toimivuutta arvioitaisiin kolmen vuoden kuluttua käyttöönotosta. Lisäksi ehdotetaan tarkennusta terminologiaan.

Kaivosteollisuus ry katsoo, että veromallin tulisi perustua nettotulon verottamiseen ja oltava neutraali ja yhdenmukainen. Lausunnossa korostetaan, että ehdotettu rojaltiperusteinen vero vähentää verotulojen kokonaiskertymää ja on lyhytnäköinen ratkaisu, minkä lisäksi se ei perustu VN TEAS-hankkeessa tutkittuun tietoon. Lausunnossa valmistelua pidetään kiirehdyttynä ja poliittisesti painotettuna. Epävarmassa taloustilanteessa ei tulisi lausunnon mukaan ottaa uusia veroja käyttöön. Ehdotetun veromallin haitallisina vaikutuksina nostetaan esille muun muassa kaivosten nopeutunut sulkeutuminen, kaivosten elinkaarten lyheneminen, maatalouden kustannusten nousu, investointipäätösten vääristävyys ja louhinnan kannattavuusrajan kasvu. Rojaltimein katsotaan olevan vastoin neutraalisuuden tavoitetta, minkä lisäksi vero ei ota huomioon kaivoslain muita muutospaineita. Lausunnossa ehdotetaan tarkennettavaksi eräitä esityksen kohtia ja säännöksiä, kuten veron määräytymisen perustetta sekä esitettyjä kromin ja lithiumin hintatietoja. Verotusarvojen perusteella käytettävää tietopohjaa ei pidetä käyttökelpoisena. Esityksen katsotaan osaksi olevan kaivoslainsäädännön kanssa ristiriidassa ja toivotaan selkeyttämään kokonaisuutta. Samoin lausunnon mukaan vaikutusten arvioinnissa ei oteta oikealla tavalla huomioon veron vaikutusta teollisuusmineraalituotteiden hintoihin, minkä lisäksi vaikutuksia tulisi esityksen mukaan täydentää arviolla siitä, miten esitys vaikuttaa mineraalien saamiseen. Lausunnossa tuodaan esille myös kaivosteollisuuden merkitys omavaraisuuden kannalta. Lisäksi lausunnossa todetaan, ettei veron kuntaosuudella saa vaikuttaa valtiosuusjärjestelmässä kunnille määritettävään valtiosuuteen.

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta ry pitää ehdotettua verotasoa liian matalana ja toteaa, että verotuksen tulisi olla kansainvälisesti vertailukelpoisella tasolla. Suomen mineraaliköyhä maaperä aiheuttaa monia kaivosmaita suuremman ympäristörasituksen, ja kaivosveron tulisi olla korkeammalla tasolla tämän kompensoimiseksi. Lausunnossa todetaan, että veron käyttöönoton myöhästyttäminen vuoteen 2024 on tarpeetonta. Lausunnon mukaan kaivosvero tulee kohdistaa kaikille niille kunnille, joiden alueella kaivoksella on vaikutuksia. Valtion tulisi saada suurempi osa tuotoista niin kauan kuin ympäristönsuojelu ja kaivoksen sulkemisen jälkeinen ennallistaminen on valtion kontolla.

Kitkan viisaat ry katsoo, ettei vero vastaa hallitusohjelman kirjausta sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästä yhteiskunnasta. Lausunnossa katsotaan, ettei veromalli ole riittävä eikä se esimerkiksi ohjaa kaivostoimintaa pois kannattamattomilta köyhiltä malmialueilta. Lausunnon mukaan veron perusteet olisi perustuttava kaivostoiminnan yhteiskunnalle aiheuttamiin hyöty-haitta-arviointiin. Veron tulisi lausunnon mukaan lisätä määräysperusteita. Lisäksi lausunnossa katsotaan, että kaivostoiminnan aiheuttamaa luonnollisen pääoman heikentämistä tulisi korjattava kaivosverolla.

Kittilän kunta piti ehdotettua veromallia ja sen voimaantulona perusteltuna. Rojaltimallin nähtiin toteuttavan parhaalla mahdollisella tavalla kaivosverotuksen tavoitetta saada valtiolle ja kunnille korvausta louhittavan kaivosmineraalien määrästä ja arvosta. Etuna pidettiin myös sitä, että veromalli kohtelisi kaivospaikkakuntia tasapuolisemmin kuin nettotulon veromallit, jolloin kunnille tuleva verotuotto on oikeansuuruista. Veron kohdentumista tuotannon alkuvaiheeseen pidettiin perusteltuna. Lausunnossa kannatettiin sitä, että verotuotto ohjataan kaivospaikkakunnille, ja ehdotettiin, että valtiolle kohdentuva 40 %:n osuus verotuotosta ohjataan kaivospaikkakunnille kaivos-, asuminen- ja liikennesopimukseen perustuen. Lausunnossa esitettiin myös näkemys siitä, ettei kaivospaikkakunnille tulevia verotuloja tule liittää valtionosuuksien tasausjärjestelmään. Lisäksi pidettiin tärkeänä, että vero koskee myös käynnissä olevia kaivoksia.

Kolttien kyläkokous yhtyy Saamelaiskäräjien lausuntoon ja painottaa, ettei kaivostoiminta saamelaisten kotiseutualueella ja koltta-alueella ole hyväksyttävää.

Lapin kullankaivajain liitto ry piti hyvänä linjausta, että irtomaasta tapahtuva kullanhuuhdonta on rajattu lain ulkopuolelle. Lausunnossa kuvataan, että kullanhuuhdonnan verottaminen voisi johtaa pienkullankaivajien lopettamiseen ja kullanhuuhdonnan muuttumiseen teollisesti laajamittaisempaan kullankaivuuseen. Lausunnossa pidetään kannatettavana, että verotuottoa kohdennetaan kaivoskunnille. Lausunnon mukaan esityksessä tulisi kuitenkin ratkaista myös se, onko kaivosverolla vaikutusta kunnan saamiin muihin tukiin.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry katsoo, että rojaltityyppinen vero on selkein tapa toteuttaa tavoite kaivosverosta. Muut veromallit nähdään lausunnossa monimutkaisiksi ja raskaiksi etenkin suhteutettuna veron vuotuisen tuottoon. Lausunnossa katsotaan, että veron tulisi kohdistua vain metallimalmeihin, ei muihin maa- tai kiviaineksiin. Kaivosverolla ei tulisi aiheuttaa painetta lannoitteiden hinnoille. Lausunnossa pidetään hyvänä sitä, että osa veron tuotosta ohjataan kunnille, ja esitetään, että kuntien osuus voisi perustellusti olla esitettyä suurempi. Lausunnossa todetaan, ettei kaivosveroa tulisi toteuttaa kaikille

kaivostoimintaa harjoittaville verovelvollisille tehdyllä yhteisöveron korotuksella, sillä se ei vastaisi tavoitteeseen kerätä yhteiskunnalle korvaus uusiutumattomien luonnonvarojen käytöstä ja saattaisi myös aiheuttaa epätoivottuja rakennemuutoksia yritystoimintoihin.

Nordkalk Oy Ab lausunnossa katsotaan, että kalkkikiven louhinta tulisi rajata veron ulkopuolelle. Lausunnon mukaan tämä perustuu siihen, että veron valmistelussa lähtökohtana on ollut ajatus siitä, että verorasitus jää kansainvälisillä vientimarkkinoilla toimivien kaivosyriyten maksettavaksi, eikä sillä olisi merkittävää vaikutusta lopputuotteiden hintoihin. Lausunnon mukaan tämä lähtökohta ei toteudu kalkkikiven osalta, vaan kalkkikivi jää lähes kokonaan Suomessa käytettäväksi. Lausunnossa arvioidaan, että suunniteltu vero nostaisi ruoan ja rakennusmateriaalien hintoja sekä heikentäisi kotimaisen teollisuuden kilpailukykyä. Lausunnossa esitetään myös, ettei kalkkikiven louhinta vaadi investointeja toimintapaikkakunnilla eikä kunnilla kalkkikiven louhinnan osalta ole tarve verotuloille. Uuden veron arvioidaan myös hidastavan yhtiön mahdollisuuksia vihreän siirtymän investointeihin. Lausunnossa nostetaan esille huoli uuden veron käyttöönotosta epävarmassa maailmantilanteessa ja siitä, että kertaalleen luodun uuden veron taso tulee ajan myötä nousemaan, mikä taas johtaa kotimaisen tuotannon kilpailukyvyyn heikkenemiseen.

Paliskuntain yhdistys katsoo kaivosmineraalivero olevan tarpeellinen ja kannattaa sen säätämistä. Ehdotettua veromallia pidettiin perusteltuna ja nettotulon veroa parempana vaihtoehtona pienempien verosuunnittelumahdollisuuksien kannalta. Lausunnon mukaan kaivosveron tulee jäädä hyödyttämään paikallisyhteisöä ja auttamaan kaivosten aiheuttamien ympäristövahinkojen korjaamistoimissa. Lausunnossa nostetaan kuitenkin esille huoli siitä, että kunnille ehdotettava osuus verotulosta voi kannustaa kuntia hyväksymään alueelle kaivos, vaikka se olisi ympäristö- ja sosiaalisilta vaikutuksiltaan riskialtis tai kuntalaisten edun vastainen. Valtiolle osoitettava verotulo-osuus tulisi lausunnon mukaan rahastoida sosiaali- ja ympäristöperusteiseen rahastoon. Verotaso pidettiin lisäksi liian alhaisena ja riittämättömänä suhteessa luonnonvarojen arvoon. Lausunnon mukaan soveltamisalaa tulisi myös laajentaa kullanhuuhdonnassa löydettyyn kultaan.

Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry:n lausunnossa todetaan, että kaivosveron käyttöönotto on edistystä. Verotason nähdään olevan kuitenkin liian matala esimerkiksi verrattuna muiden valtioiden kaivosveroihin ja toisaalta myös verrattuna kaivosteollisuuden liikevaihtoon. Myös verotuksen hallinnollisten kustannusten kannalta verotuoton nähdään olevan vähäinen. Lausunnossa ehdotetaan, ettei verotuloja tulisi jakaa vain kaivosten sijaintikunnille, sillä haitat kohdentuvat myös muihin kaivoksen vaikutuspiiriin kuntiin. Lisäksi lausunnossa huomautetaan kaivostoiminnan valvonnan puutteellisuudesta ja ehdotetaan, että verotuloja käytettäisiin valvonnan kehittämiseen.

Rajat Lapin kaivoksille ry kannattaa lausunnossaan rojalitiperusteista veroa. Ehdotettuja verotasoa pidetään kuitenkin täysin alimitoitettuna kuvattun tavoitteen saavuttamiseksi. Lausunnossa ehdotetaan metallimalmeja koskevaksi verotasoksi 5 % ja muille kaivosmineraaleille 0,50 euroa per tonni. Ehdotus verotuottojen jakamisesta valtion ja kuntien välille nähdään oikeasuuntaisena, mutta veron tuottoa tulisi käyttää kaivosten aiheuttamien

vahinkojen kompensoimiseen kunnasta riippumatta ja tuotto tulisi ohjata niille paikallisyhteisöille, jotka kärsivät kaivosten haitoista.

Saamelaiskäräjien lausunnossa kaivosmineraaliveron käyttöönotto Suomessa nähtiin kannatettava. Lausunnossa ehdotetaan, että veron soveltamisalaa tulisi laajentaa kullanhuuhdonnassa löydettyyn kultaan ja veropohja tulee määritellä siten, että veron piiriin tulevat kaikki Suomessa louhitut ja hyödynnetyt kaivosmineraalit. Esityksessä ehdotettuja verotasoja pidettiin kansainvälisesti vertailtuna alhaisina ja huomautettiin, että verotasot tulisi alusta asti määritellä riittäviksi, koska tasojen nostaminen jälkepäin tulisi todennäköisesti olemaan haasteellista. Saamelaiskäräjät tuo lisäksi esiin, ettei kaivostoiminta saamelaisten kotiseutualueella ei ole saamelaisten, Euroopan unionin alueen ainoan alkuperäiskansan, näkökulmasta hyväksyttävää, eikä kaivosmineraalivero myöskään tule lisäämään toiminnan hyväksyttävyyttä.

Saimaa ilman kaivoksia ry kannattaa ehdotusta kaivosveron säätämisestä rojaltimallin pohjalta. Lausunnossa kuitenkin katsotaan, että ehdotettu verotaso jää pahasti jälkeen kansainvälisessä vertailussa. Lausunnossa ehdotetaan, ettei verotuloja tulisi ohjata kunnille edes osittain, vaan tuotto tulisi rahastoida ja kohdentaa kaivosten aiheuttamien ympäristöhaittojen hoitoon.

Siilinjärven kunta näkee ehdotuksen vastaavan valmistelulle asetettuja tavoitteita. Veromalli on lausunnon mukaan suhteellisen nopeasti käyttöönotettavissa ja toteutettavissa kustannustehokkaasti. Lausunnossa tuodaan esille, ettei kaivosvero saa vaarantaa kaivosten toimintaedellytyksiä ja että verotuottotavoitetta tulisi mukauttaa sen mukaan, tapahtuuko kaivosten määrässä tai niiden kannattavuudessa muutoksia. Verotuotto tulee lausunnon mukaan sille kunnalle, jossa louhinta tapahtuu. Veroa ei tulisi sisällyttää valtionosuuksien tasausjärjestelmään. Lisäksi ehdotetaan, että valtion ja kunnan välistä jako-osuutta muutettaisiin siten, että kuntien osuus olisi 80 % ja valtion 20 %.

Sodankylän kunta piti ehdotettua veromallia hyvänä samoin kuin veron ajallista kohdentumista kaivostuotannon alkuvaiheeseen. Lausunnossa pidetään tärkeänä sitä, että veron tuotto kohdistetaan kaivosten sijaintikunnille. Sodankylän kunta esitti, että valtiolle kohdentuva 40 %:n osuus verotuotosta varataan valtion budjetoinnissa kaivostoiminnasta aiheutuvien, valtiolle kuuluvan infrastruktuurin menojen kattamiseen kaivospaikkakunnilla. Lausunnossa esitettiin myös näkemys siitä, ettei kaivospaikkakunnille tulevia verotuloja ei tule liittää valtionosuuksien tasausjärjestelmään. Lisäksi ehdotettiin, että Verohallinto keräisi jo vuoden 2024 aikana ennakoarvion kunnille tulevasta verotulosta, jotta sen määrä voitaisiin ottaa huomioon kunnan talouden suunnittelussa.

Sotkamon kunta näkee ehdotuksen vastaavan valmistelulle asetettuja tavoitteita. Ehdotettavaa veromallia pidetään selkeänä ja käyttökelpoisena. Lausunnossa tuodaan esille, että verotuottotavoitetta tulisi mukauttaa sen mukaan, tapahtuuko kaivosten määrässä tai niiden kannattavuudessa muutoksia. Ehdotettu veromallia pidetään hyvänä ja arvioidaan, ettei vero muodosta oletettavasti estettä kannattavalle kaivostoiminnalle tai aiheuta investointien viivästyksiä. Lausunnossa pidetään hyvänä sitä, että verotuloista 60 % ohjataan kaivosten sijaintikunnille. Verotuotto tulee lausunnon mukaan sille kunnalle, jossa louhinta tapahtuu.

Veroa ei tulisi sisällyttää valtionosuuksien tasausjärjestelmään. Lausunnossa ehdotetaan, että valtiolle tuleva 40 %:n osuus verotuotosta käytetään kaivostoiminnasta aiheutuvien, valtiolle kuuluvan infrastruktuurin ja muun kaivostoiminnan edellyttämän palveluverkon menojen kattamiseen kaivospaikkakunnilla.

STTK ry pitää kaivosmineraaliveroa kannatettavana. Lain tavoitetta pidetään tärkeänä samoin kuin sitä, että Suomi liittyy hallituksen esityksellä muiden läntisten maiden joukkoon, jossa kaivostoiminnan on verotus toteutettu jo aiemmin. Lausunnossa tuodaan esille rojaltyyppisen veron etuja, kuten yksinkertaisuus, verotuottojen ennakoitavuus ja toimeenpanon helppous. Myös vähäisempi alttius aggressiiviselle verosuunnittelulle nähdään mallin etuna. Lausunnossa voimaantuloajankohtaa pidetään tietojärjestelmien osalta realistisena, vaikka aikaisempi voimaantulo olisikin ollut toivottavaa.

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry pitää hyvänä sitä, että Suomessa otetaan käyttöön erilliskorvaus uusiutumattomien luonnonvarojen hyödyntämisestä. Lausunnossa tuodaan kuitenkin esiin, että voittopohjainen kaivosveromalli olisi pitkällä tähtäimellä tehokkaampi. Nettotulon verottamiseen perustuvat ongelmat tulisi lausunnon mukaan ratkaista yritysverojärjestelmän puitteissa, eikä niiden tulisi vaikuttaa valittavaan kaivosveromalliin. Lausunnossa tuodaan esille se, että rojalit saattavat tehdä yhteiskunnallisesti kannattavasta kaivostoiminnasta yksityistaloudellisesti kannattamattoman. Lausunnossa kuitenkin todetaan, että esitetyllä verotuoton tavoitetasolla fiskaalinen vaikutus ja mahdollinen ohjausvaikutus lienee joka tapauksessa maltillinen. Lausunnossa kiinnitetään huomiota TEAS-loppuraportissa esitettyyn huomioon, että kaivosverovero soveltuu lähtökohtaisesti heikosti kuntien tulonlähteeksi, sillä tuotto on heikosti ennakoitavissa. Lisäksi lausunnossa esitetään tarkennusehdotuksia veron määräytymistä koskevaan sääntöeseen ja verotusarvoa koskeviin sääntökohtaisiin perusteluihin. Lausunnossa myös kiinnitetään huomiota siihen, että alkuperäinen aikataulutavoite kaivosveron käyttöönotosta vuonna 2023 on vaikuttanut kaivosveron toteuttamista arvioineen työryhmän yleisiin tavoitteisiin ja siihen, miten vaihtoehtoisia veromalleja on pohdittu. Vaikkakin veromallin käyttöönottoa on lykätty alkuperäisestä, veromallin valintaa ei ole tämän myötä tarkasteltu uudelleen.

Suomen kuntaliitto ry pitää perusteltuna, että veromalli perustuu louhintamääriin, ja kannattaa esitettyä veromallia, jossa metallimalmien osalta sovellettaisiin arvorojaltia ja muiden kaivosmineraalien osalta määräraojaltia. Lausunnossa katsotaan, että ehdotettava veromalli kohdistuisi suhteellisen oikea-aikaisesti kaivostoiminnan aiheuttamiin taloudellisiin rasitteisiin ja vastaisi parhaiten tavoitteeseen kohdistaa verotus nimenomaan luonnonvarojen hyödyntämiseen. Ehdotettua veron määräytymisajankohtaa pidetään perusteltuna, sillä se mahdollistaa sen, että verotuksen piiriin päätyy kaikki hyödyntämiskelpoinen, Suomessa louhittu kaivosmineraali. Lausunnon mukaan on erinomaisen perusteltua ohjata 60 % veron tuotosta kaivoksen sijaintikuntaan. Suoran kaivosveron tuoton lisäksi valtion tulisi tukea panostuksia kaivosten infrastruktuuriin KAL-sopimuksiin perustuen.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry katsoo, että valmistelussa käsitellyistä eri sääntelymalleista toteutumiskelpoisin on rojaltiveromalli. Mallia tulisi kuitenkin kehittää niin, että muita kaivosmineraaleja koskeva vero perustuisi louhitun malmin tai kokonaislouhinnan määrään.

Lisäksi ehdotetaan, että verotuotto tulisi ohjata kokonaan valtiolle ja vero tulisi saattaa voimaan jo vuonna 2023. Ehdotettujen verotasojen katsotaan kuitenkin olevan matalia. Lausunnossa ehdotetaan myös tarkennuksia hallituksen esitysluonnokseen muun muassa kohtuullisen korvauksen määrittelyyn, kaivosveron tuottotavoitteeseen, vaikutusarviointeihin ja säätämisyjärjestysperusteluihin. Lausunnossa katsotaan, että louhittujen mineraalien arvoon ja louhitun maa-aineksen määrään perustuva yhdistelmämalli kaivosverosta toteuttaisi kuitenkin parhaiten kaivosmineraaliverolain, ekologisen verouudistuksen ja kiertotalouden tavoitteita. Lisäksi lausunnossa arvioidaan, että esitetty suoritus olisi mahdollista toteuttaa louhintakorvauksen tyyppisenä maksuna veron sijasta, jos kaivoslain omistusoikeusoletusta muutettaisiin avoimena olevassa kaivoslaissa. Suomen luonnonsuojeluliitto viittaa myös Suomen luontopaneelin ja Finnwatchin lausuntoihin. Lausunnossa ehdotetaan myös sivukivien jäteveron käyttöönottoa

Suomen Malminjalostus Oy:n lausunnossa katsotaan, että kaivosmineraaliveron tulisi perustua nettotulon verottamiseen eikä kannateta ehdotettavaa rojalitiperusteista veroa. Lausunnon mukaan yhteiskunnallisesti varsin vaatimattoman verokertymän tavoittelulla mahdollisesti vaarannetaan tai tarpeettomasti vaikeutetaan taloudellisesti tuloksellisten kaivoshankkeiden toteuttamista Suomessa. Kaivostoimialan osalta tulee ottaa myös huomioon suhdanneherkkyys, joka rojalitiperusteisen veron kanssa voi johtaa nykyisen tai uuden kaivostoiminnan laajenemisen siirtymiseen tulevaisuuteen. Lausunnossa tuodaan myös esille, ettei veron tarkoituksena pitäisi olla kaivostoiminnan rajoittaminen, mutta veroon sisältyy kuitenkin riski kaivos- ja louhintatoiminnan rajoittumisesta ja investointihalukkuuden vähentymisestä tai siirtymisestä. Tämä olisi lausunnon mukaan ristiriidassa kaivoslain tavoitteiden kanssa. Lausunnossa tuodaan myös esille, että vaikka esityksen mukaan verolla ei olisi ympäristönsuojelullisia tavoitteita, säädösvalmistelun internetsivustolla esitys on liitetty hallitusohjelman tavoitteisiin kaivosten ympäristönsuojelun parantamisesta. Lausunnon mukaan ei ole perusteltua rasittaa kaivostoimialaa uusilla ympäristönsuojelullisia tavoitteilla eikä ole selvää, miten vero edistäisi ympäristönsuojelua. Lisäksi lausunnossa tuodaan mm. esille se, ettei investointien kannattavaa, että Suomen kaivosverotus poikkeaa kehittyneissä yhteiskunnissa, kuten Kanadan, verotuksesta. Lausunnossa myös viitataan Kaivosteollisuus ry:n lausuntoon, jonka valmistelussa lausunnonantaja on ollut mukana.

Suomen ympäristökeskuksen lausunnossa katsotaan, että ehdotettavan veron vuotuinen tuottotavoite ei ole kaivosalan kannattavuuden kannalta suuri rasitus sen johdosta, että samalla luovutaan hallitusohjelmassa suunnitellusta kaivostoiminnan sähköveron korotuksesta. Lain yleistavoite nähdään hyväksi, joskin globaalista näkökulmasta ongelmaksi nähdään se, ettei vero koske maahantuotavaa malmia. Lausunnon mukaan tulee varmistaa, että verotus kohdistuu kaikkiin Suomessa louhittaviin malmeihin ja mineraaleihin, vaikkei niitä rikastettaisi Suomessa. Lausunnon mukaan on perusteltua, ettei verolla ole ympäristönsuojelullisia tavoitteita. Lausunnossa esitetään, että veronsaajana voisi kokonaisuudessaan olla valtio ja verotulo voitaisiin jakaa myös muiden rahoitusjärjestelmien kuin tilitysmallin pohjalta, jolloin verotuottoa voitaisiin kohdentaa laajemmin kaivosten vaikutuspiiriin kunnille. Lausunnossa ehdotetaan myös eräitä täydennyksiä esitykseen, kuten ympäristövastuujärjestelmän kustannusvaikutusten täydentämistä ja ympäristövaikutusten täydentämistä. Lausunnossa

ehdotetaan vielä harkittavaksi, olisiko teollisuusmineraaleja mahdollista verottaa osin tai kokonaan markkinaperusteisesti. Vanhojen metallimalmikaivosten rikastushiekkakasojen uudelleenhyödyntäminen ehdotetaan jätettäväksi veron ulkopuolelle etenkin kiertotalouden edistämisen näkökulmasta.

Teknologiateollisuus ry toteaa lausunnossaan, että muutokset verotukseen edellyttävät verojärjestelmän kokonaistarkastelua ja että verotuksen oikea ja kohtuullinen kohdistuminen on tärkeää. Verotuksella ei tule merkittävästi heikentää yksittäisen toimialan toimintaedellytyksiä. Lausunnossa tuodaan esille kaivoksiin nyt kohdistuvia muutospaineita. Lausunnossa todetaan, että hyvän verojärjestelmän mukaisesti uusia pistemäisiä veroja tulee välttää, eivätkä verotuksesta aiheutuvat hallinnolliset kulut yrityksille ja veroviranomaisille saa olla kohtuuttomia suhteessa verosta saatavaan verokertymään. Tämän perusteella lausunnossa kannatetaan ennemminkin nettotuloon perustuvaa kaivosveroa. Esityksessä ehdotettavan rojalittyyppisen veron katsotaan luovan rasiitteen tuotantokustannuksille ja kannattavalle louhinnalle sekä johtavan siihen, ettei osaa malmiesiintymistä kannattaisi louhia. Lausunnossa nostetaan esille myös Suomen malmiesiintymät, jotka ovat tärkeitä muun muassa EU:n näkökulmasta ja vähähiiliratkaisuiden kannalta.

Terrafame Oy katsoo, että mahdollisen veron tulisi perustua nettotuloon, jolloin yhtiöt maksaisivat veroa liiketoimintahyödyn perusteella eikä ylösajovaiheen ongelmat lisääntyisi tai syntyisi tarpeettomia konkurssseja tai työttömyyttä. Esitetyn kaltaisena malli rasittaa yrityksen taloutta ennen kuin hyödynnettävästä malmista on muodostunut markkinoilta saatava lisäarvoa. Lausunnon mukaan kaivosveron tulee olla neutraali, se ei saa vääristää investointipäätöksiä ja verokeskustelussa otettava huomioon kaikki toimialaan kohdistuvat muutospaineet. Esityksen veromalli ei tue näitä tavoitteita. Lausunnossa nostetaan myös esille ehdotetun veromallin hintamekanismin ongelmia sekä se, että ratkaisu jättää hyödyntämiskelpoisia uusiutumattomia luonnonvaroja louhinnan ulkopuolelle jo nyt toiminnassa olevissa kaivoksissa ja lyhentää kaivosten toiminta-aikaa. Nettotulon veromallin katsotaan kokonaisuudessaan olevan parempi vaihtoehto kansantalouden kannalta ja vastaavan myös muiden kehittyneiden maiden, kuten Kanadan, kaivosveroa. Arvorajaltiin perustuva vero on lausunnon mukaan tyypillinen kehittyvissä maissa. Lausunnossa tuodaan esille myös kaivostoiminnan ja erityisesti akkumineraaleihin liittyvän teollisuuden autonomian tärkeyttä sekä todetaan, että Suomessa tulisi huomioida kaivosteollisuuden keskeinen merkitys myös vihreän siirtymän kannalta ja edistää kaivosteollisuuden toimintamahdollisuuksia.

Teollisuusliitto ry:n mukaan kaivosveroa ei tule määrätä louhintamäärien mukaan. Louhittuihin tonneihin perustuva veroajattelu on taloudellisesti erittäin raskas ja voisi jossain tapauksissa johtaa jopa yritysten toiminnan lopettamiseen. Mahdollisen kaivosveron tulisi perustua yrityksen nettotuloon, jolloin yhtiöt maksavat veron liiketoimintahyödyn perusteella. Tällöin kannattamattomalle yritykselle ei tulisi maksettavaksi veroa. Lausunnon mukaan verotus tulee toteuttaa siten, ettei yrityksillä olisi kuitenkaan mahdollisuutta veronkiertoon. Erityisesti siirtohinnoitteluun tulisi kiinnittää huomiota.

Professori Timo Viherkentän (Aalto-yliopisto) lausunnossa tuodaan esille kaivostoiminnan erityisyys elinkeinotoiminnan alalla muun muassa siitä näkökulmasta, että näkökulmat

mineraalivarojen omistuksesta vaihtelevat kansainvälisesti. Lausunnon mukaan luonnoksen taustalla oleva ajatusta siitä, että kaivostoiminnan erityispiirteiden vuoksi julkisen vallan kannalta ei ole riittävää, että toiminnasta saatava tulo on yleisen taloudellista toimintaa koskevan verotuksen piirissä, on perusteltu. Lausunnossa pidetään periaatteessa hyvänä esityksen taustalla ollutta valmistelutyötä mutta huomautetaan, että esitys poikkeaa merkittävästi TEAS-hankkeen suosituksista. Lausunnon mukaan rojaltilverolle on perusteita, mutta valintaa ei voida pitää lainkaan itsestään selvänä. Mallilla on etuja, mutta ei ole täysin selvää, ovatko ne vastakkaisia näkökohtia painavampia. Tässä yhteydessä tuodaan esille se, että rojaltilit voivat muuttaa muuten kannattavan toiminnan kannattamattomaksi eivätkä ne ylipäänsä ole yhtä tasapuolinen verotustapa kuin nettotulon verotus. Myös rojaltilien yksinkertaisuus ei ole täysin selvää, sillä esimerkiksi arvonnääritykseen liittyy omia kysymyksiä. Kuntien kannalta rojaltilivaihtoehto voi kuitenkin olla parempi. Samoin lievän verotason ja tuottotavoitteen kannalta yksinkertainen veromalli on perusteltu. Yksinkertaisuus puoltaa myös se, ettei tässä vaiheessa ehdoteta erilaisten verojen yhdistelmiä. Toisaalta lausunnossa nostetaan esille, että yksinkertainen vero olisi myös toteutettavissa yhtiöverotuksen täydennyksenä. Lausunnossa pidetään ymmärrettävänä sitä, että osa verotuloista ohjataan kaivosten sijaintikunnille, mutta suhtaudutaan varauksellisesti 60 % osuuteen. Lausunnossa pidetään perusteltuna sitä, että valtionosuusjärjestelmän muutoksia tarkastellaan erikseen.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus näkee, että rojaltilityypiset verot heikentävät kaivosyhtiöiden taloudellisia kannusteita investointeihin ja muuhun tuotantopanosten käyttöön. Lausunnon mukaan kehittyneissä maissa nettotulon verojen onkin usein arvioitu olevan taloudellisten vaikutusten ja verotulon näkökulmasta rojaltilteja suotuisampi veromuoto. Jos veron aiheuttamat taloudelliset haitat halutaan pitää pieninä, rojaltilien veroaste joudutaan asettamaan matalaksi, jolloin tuotto jää pieneksi verrattuna tehokkaampiin veroinstrumentteihin. Lausunnossa pidetään toivottavana mahdollisuutta tarkastella myöhemmin rojaltilin ja nettotulon veron yhdistelmää. Lausunnossa ehdotettua verotasoa pidetään silmämääräisesti matalana, mutta tuodaan esille, että sitä selittää ehdotettu veropohja. Verotasojen osalta pidetään tehottomana tapana soveltaa yhtenäisiä verokantoja kummallekin kaivosmineraalien pääryhmälle. Yhtenäisen verokannan haittoja voidaan lausunnon mukaan vähentää porrastamalla veroaste tai ottamalla käyttöön nettotuloon perustuva vero. Lausunnossa kiinnitetään lisäksi huomiota ehdotukseen siitä, että verotusarvo vahvistetaan verokautta edeltävän kalenterivuoden tietojen perusteella. Tästä syntyviä vaikutuksia ehdotetaan selvennettäväksi esityksessä.

Veronmaksajain keskusliitto ry pitää kannatettavana erillisen kaivosmineraaliveron käyttöönottoa korvauksena Suomessa sijaitsevien, uusiutumattomien luonnonvarojen hyödyntämisestä kaivostoiminnassa. Samoin esitettyä sääntelytapaa pidetään perusteltuna ja sopivana veron oma-aloitteiseen ja summaariseen luonteeseen nähden. Lausunnossa ehdotetaan, että veron vaikutuksia seurataan tarkasti heti alusta alkaen. Tässä yhteydessä tuodaan esille rojaltilteihin liittyvä, investointipäätöksiä vääristä vaikutus. Ehdotettua veromallia pidetään esityksen perusteluihin nähden hyväksyttävänä. Tarpeen mukaan mallia tulee jatkossa kehittää osittain nettotulon verotuksen suuntaan.

Yliopistolehtori Matti Ylönen pitää hyvänä sitä, että Suomeen ollaan säätämässä kaivosvero. Ehdotettua veromallia pidetään perusteltuna sekä parempana vaihtoehtona verrattuna nettotuloon perustuviin veromalleihin. Lausunnossa katsotaan, että verotaso on kuitenkin erittäin pieni ja se olisi tullut määrittää kansainvälisesti vertailukelpoiselle tasolle. Lausunnossa ehdotetaan, että verokanta pitää nostaa kansainvälisiä esimerkkejä seurailleen ainakin kahteen prosenttiin.

Yksityisen kansalaisen antaman lausunnon mukaan veron ehdotettava tuottotavoite on liian matala etenkin verrattuna muiden valtioiden kaivosveroihin. Lausunnon mukaan verotuloa ei tule ohjata kunnille vaan yksinomaan valtiolle.

Yksityisen kansalaisen antamassa lausunnossa esitettiin, että metallimalmeille esitettävä verotaso, 0,6 %, tulisi olla huomattavasti korkeampi.

Yksityisen kansalaisen antamassa lausunnossa pidettiin 0,6 %:n verotasoa matalana ja ehdotettiin verotasoksi 10 %. Lausunnossa kiinnitettiin lisäksi huomiota verotuoton jakautumiseen kunnille ja nähtiin sen altistavan kuntia lyhytnäköiseen voitontavoitteluun myöntämällä kaivosyhtiöille kaivoslupia ympäristöstä välittämättä. Lisäksi ehdotettiin verotuoton rahastointia.

Yksityisen kansalaisen antamassa lausunnossa katsotaan, että 0,6 %:n verotaso on liian matala ja sitä tulisi korottaa.

Maa- ja metsätalousministeriö, Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry, Luonnonvarakeskus ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa.